https://doi.org/10.5281/zenodo.18174161

Bryologická exkurze na Palkovické hůrky u Hukvald

Bryological field trip to the Palkovické hůrky hills near the village of Hukvaldy

Zbyněk Hradílek[1] & Jana Tkáčiková[2]

[1] U Pošty 4, CZ-751 24 Přerov-Předmostí; e-mail: zbynekhr@seznam.cz
[2] Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: jana.tkacikova@muzeumbeskyd.com

Abstract: A total of 49 mostly common bryophyte species (3 liverworts and 46 mosses) were recorded during the excursion to the Palkovické hůrky hills near the village of Hukvaldy (Moravia, Czech Republic) on September 27, 2025. Only two species are listed in the Red List under Least Concern – attention list. The moss *Ptilium crista-castrensis* is quite rare in the region, while *Hypnum pallescens* is scattered in the area of the Moravian Carpathians. Other species worth noting include *Dicranoweisia cirrata*, *Dicranum tauricum* and *Syntrichia virescens*. Rich populations of the invasive moss *Campylopus introflexus* were also found.

Keywords: bryophytes, Czech Republic, Moravia, mosses, *Ptilium crista-castrensis*

Nomenklatura a kategorie ohrožení: Kučera et al. 2012

Říká se, že bryolog musí umět mechorosty poznat ve dvou stavech: v suchém i mokrém. Ony totiž skutečně po namočení často výrazně změní svůj vzhled (např. lístky se silně odkloní od lodyžek a větví), zbarvení a také odlesk – za sucha mívají mechy s papilnatými buňkami matný povrch, zatímco ty s hladkými buňkami bývají lesklé; za mokra se ale lesknou všechny. Mechorosty lze do jisté míry určovat makroskopicky – to nejčastěji v terénu, a také za pomocí mikroskopu při větším zvětšení. K tomu pak dochází doma či v laboratoři při následném určování terénních sběrů. Právě v terénu se používají znaky makroskopické, jako jsou vzhled, velikost (např. tloušťka větví a lodyžek s lístky), zbarvení či lesk. A o tyto užitečné znaky nás mokro a vlhko nemile připravují.

V sobotu 27. září 2025 bylo v podhůří Beskyd po dešti a mlhavé počasí jen potvrzovalo začátek podzimu. Mezi Dolním Sklenovem a Hukvaldy se přesto sešlo 12 příznivců botaniky a zejména bryologie s cílem provést orientační průzkum západní části Palkovických hůrek, konkrétně území západně od Babí hory (obr. 1). Z této oblasti, vyjma stejnojmenné přírodní rezervace Palkovické hůrky, kde počátkem 90. let 20 stol. let studoval mechorosty dr. J. Duda (Duda

Obr. 1. Výklad o epixylických mechorostech u naučné stezky nad Dolním Sklenovem. – Foto J. Tkáčiková

2001), nejsou téměř žádné údaje. Vedení exkurze se ujali Zbyněk Hradílek a Jana Tkáčiková.

Geologické podloží prošlé trasy tvoří pískovce, slepence a jílovce slezské jednotky flyšového pásma Karpat, převážně kyselého charakteru. Vápnitá prameniště jsme na trase nezaznamenali. Území fytogeograficky patří do obvodu Karpatského mezofytika, k fytogeografickému okresu 84. Podbeskydská pahorkatina a k podokresu 84a. Beskydské podhůří. V západní části trasy byly z hlediska potenciální přirozené vegetace mapovány karpatské ostřicové dubohabřiny (*Carici pilosae-Carpinetum*), v centrální části Palkovických hůrek to byly ostřicové bučiny (*Carici pilosae-Fagetum*; Neuhäuslová & Moravec 1997).

Trasa vedla zpočátku osídlenou krajinou se solitérními jasany s druhy šurpek chluponosný (*Orthotrichum diaphanum*), tupolístek obecný (*Nyholmiella obtusifolia*) a rourkatec poduškovitý (*Syntrichia virescens*); podél cesty rostly hájovka chluponosná (*Cirriphyllum piliferum*), baňatka obecná (*Brachythecium rutabulum*) či kostrbatec zelený (*Rhytidiadelphus squarrosus*). Na okrajích cest u domků byly běžné apofyty, jako např. rohozub nachový (*Ceratodon purpureus*), vousatěnka nehetnatá (*Barbula unguiculata*) a prutník stříbřitý (*Bryum argenteum*). Posléze cesta stoupala vesměs bukovým lesem s klenem, jasanem i smrkem vzhůru svahem k vyhlídce zvané Janáčkova

lavička. Dále výstup pokračoval stejnými lesy, místy s pasekami, až do jihovýchodního úbočí Zadní Babí hory. Za sedlem Pod Zadní Babí horou jsme stoupali až k hranici PR Palkovické hůrky, kde naše trasa dosáhla maximální nadmořské výšky 550 m. Do rezervace jsme nevstoupili, ale kradmý pohled na letité buky, množství tlejícího dřeva a vystupující skalní podklad jsou příslibem zajímavé bryoflóry. Zpáteční trasa vedla po lesních cestách do údolí potoka Podlesí a do Hukvald.

Obr. 2. Mech pérovec hřebenitý (*Ptilium crista-castrensis*) u PR Palkovické hůrky. – Foto H. Švandová

V průběhu exkurze jsme demonstrovali a zaznamenali 49 vesměs běžných taxonů mechorostů (3 játrovky a 46 mechů). Z nich pouze dva figurují v červeném seznamu v kategorii taxonů vyžadujících pozornost (LC-att): rokyt bledý (*Hypnum pallescens*) a pérovec hřebenitý (*Ptilium crista-castrensis*; obr. 2). Kromě původních druhů jsme našli také dnes již na severní Moravě hojný invazní mech křivonožku vehnutou (*Campylopus introflexus*), která i zde tvořila bohaté porosty.

Zatímco rokyt bledý je v lesích moravských Karpat poměrně častým druhem, výskyt pérovce hřebenitého už tak častý v regionu není. Na stejném místě mech poprvé zaznamenala Tkáčiková (2022) již před třemi lety. Nyní šlo tedy o potvrzení dřívějšího výskytu. Mech rostl na starém smrkovém pařezu a v jeho okolí v těsné blízkosti hranice PR Palkovické hůrky. Nicméně, z území rezervace známý není. Jen několik metrů na vedlejším kmeni stromu rostla pěkná plodná populace křídlečky zprohýbané (*Dicranoweisia cirrata*). Na

stejném místě byl na tlejícím pařezu nalezen také expanzní mech dvouhrotec tuhý (*Dicranum tauricum*), rovněž i on v bohatém porostu. Ostatní zaznamenané mechorosty bychom mohli označit za vcelku běžné lesní, v menší míře také luční či v intravilánu obce i apofytické druhy.

Použité zdroje

Duda J. (2001): Mechorosty maloplošných chráněných území na severní Moravě a ve Slezsku – 5. – Časopis Slezského zemského muzea, série A, Vědy přírodní, 50: 240–246.

Kučera J., Váňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – Preslia 84: 813–850.

Neuhäuslová Z. & Moravec J. [eds] (1997): Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. – Kartografie, Praha.

Tkáčiková J. (2022): Ptilium crista-castrensis. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XVI., Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales 71: 256.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili Z. Hradílek a J. Tkáčiková)

Nálezy označené (FMM) jsou dokladovány v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek (sběry J. Tkáčikové), sběry Z. Hradílka jsou označené (herb. Z. Hradílek). Pokud za číslem lokality není zkratka herbáře, znamená to, že druh byl v terénu jen zapsán.

Seznam lokalit

1. 84a. Beskydské podhůří, 6375c, Dolní Sklenov (distr. Frýdek-Místek): od mostu přes Ondřejnici (u hřiště) po naučné stezce Leoš Janáček očima dětí vzhůru kolem domků a chat na kraj lesa, 49°37'50"N, 18°13'44"E (solitérní jasany asi uprostřed úseku), 305–365 m n. m.
2. 84a. Beskydské podhůří, 6375c, Dolní Sklenov (distr. Frýdek-Místek): od okraje lesa naučnou stezkou Leoš Janáček očima dětí vzhůru kolem Lavičky Leoše Janáčka až k rozcestí, kde odbočuje žlutá turistická značka, 49°37'48"N, 18°13'58"E (přibližný střed úseku), 365–450 m n. m.
3. 84a. Beskydské podhůří, 6375c, Hukvaldy (distr. Frýdek-Místek): okolí lesní cesty (modrá turistická značka) od rozcestí se žlutou turistickou značkou úbočím Zadní Babí hory až do sedla Pod Zadní Babí horou, 49°37'52"N, 18°14'19"E (střed úseku), asi 450–495 m n. m.
4. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, c, Hukvaldy (distr. Frýdek-Místek): okolí lesní cesty (modrá turistická značka) od sedla Pod Zadní Babí horou až k hranici PR Palkovické hůrky, odtud po svahu dolů a vrstevnicovou asfaltovou cestou a potom opět po modré značce zpět do sedla Pod Zadní Babí horou, 49°37'56"N, 18°14'47"E (přibližný střed okruhu), 495–550 m n. m.
5. 84a. Beskydské podhůří, 6375c, Hukvaldy (distr. Frýdek-Místek): okolí lesní cesty (zelená turistická značka) údolím potoka Podlesí od sedla Pod Zadní Babí horou až dolů k mostu přes Ondřejnici v části Hukvaldy – Podlesí, 49°37'42"N, 18°14'22"E (přibližný střed úseku), 310–495 m n. m.

játrovky

Blepharostoma trichophyllum: 3;
Cephaloziella cf. *divaricata*: 3;
Riccia sorocarpa: 5.

mechy

Amblystegium serpens: 1, 2; *Atrichum undulatum*: 2 (FMM), 4;
Barbula unguiculata: 1; *Brachytheciastrum velutinum*: 1, 2 (FMM); *Brachythecium rutabulum*: 2, 5; *Bryum argenteum*: 1 (FMM); *B. capillare*: 2; *B. moravicum*: 1, 2 (FMM), 3;
Campylopus introflexus: 4 (FMM); *Ceratodon purpureus*: 1, 2 (FMM), 4; *Cirriphyllum piliferum*: 1; *Cynodontium polycarpon*: 4 (FMM);
Dicranella heteromalla: 2 (FMM); *Dicranoweisia cirrata*: 4 (herb. Z. Hradílek, FMM); *Dicranum montanum*: 2 (FMM); *D. tauricum*: 4 (herb. Z. Hradílek, FMM);
Eurhynchium angustirete: 2 (FMM);
Fissidens bryoides: 5 (FMM); *F. taxifolius*: 2 (FMM);
Grimmia hartmanii: 3 (FMM);
Herzogiella seligeri: 2, 3 (FMM); *Hylocomium splendens*: 3 (herb. Z. Hradílek); *Hypnum cupressiforme* var. *cupressiforme*: 1, 2 (FMM), 4, 5; *H. pallescens* (LC-att): 2 (FMM);
Isothecium alopecuroides: 2;
Kindbergia praelonga: 4 (herb. Z. Hradílek);
Leskea polycarpa: 3 (herb. Z. Hradílek); *Leucobryum juniperoideum*: 5 (herb. Z. Hradílek, FMM);
Mnium hornum: 4 (herb. Z. Hradílek);
Nyholmiella obtusifolia: 1 (FMM);
Orthotrichum diaphanum: 1; *O. speciosum*:1 (FMM);
Paraleucobryum longifolium: 3 (FMM); *Plagiomnium affine*: 3 (herb. Z. Hradílek); *Plagiothecium cavifolium*: 1, 2 (FMM); *Platygyrium repens*: 2; *Pohlia nutans*: 2 (FMM); *Pogonatum aloides*: 4; *Polytrichum formosum*: 2, 3 (FMM); *P. juniperinum*: 3; *Pseudoscleropodium purum*: 1 (FMM); *Pterigynandrum filiforme*: 1, 2 (FMM); *Ptilium crista-castrensis* (LC-att): 4 (FMM);
Rhizomnium punctatum: 2, 3; *Rhytidiadelphus squarrosus*: 1;
Syntrichia virescens: 1 (FMM);
Tetraphis pellucida: 2.